

POPAS DOCUMENTAR VIENEZ ÎN PRIMĂVARA LUI 2008

Metropolă culturală de prim rang a Europei, Viena oferă largi posibilități de documentare pentru aproape toate domeniile aferente istoriei, acestea fiind de o amplitudine sporită pentru cei preocupați de secvențe ale trecutului carpato-dunărean, balcanic și est-european. Despre valențele acestor posibilități s-au edificat încă de mai multe secole generații întregi de reprezentanți ai scrisului istoric românesc, dar avem sentimentul că ele nu au fost valorificate până în prezent decât în mică măsură, ceea ce lasă porți deschise pentru inițiative viitoare.

În ceea ce mă privește, în afara unor mai vechi staționări episodice în capitala Austriei, menite să mă familiarizeze cu monumentele arhitecturale și cu tezaurele arheologice și artistice ale muzeelor, am avut ocazia ca în ultima jumătate de deceniu să revin în mai multe rânduri în efervescentul centru de pe Dunăre pentru fructuoase stagii de documentare și pentru stabilirea de contacte cu somități ale lumii științifice locale.

O nouă oportunitate de a descinde la Viena s-a conturat în perioada 22 aprilie – 3 mai 2008, rezervată prioritar investigațiilor în biblioteci. Timpul scurt avut la dispoziție ne-a obligat să renunțăm la prospectările colecțiilor muzeelor. De asemenea, aceleași rigori le-am impus în cazul lăcașelor de cult, întreprinzând doar scurte vizite la Domul Sf. Ștefan și la bisericile cavalerilor teutoni, augustinilor, dominicanilor și la Sf. Ruprecht, aceasta din urmă fiind cel mai vechi edificiu religios din capitala Austriei, datând din secolul al XI-lea. O plăcută impresie ne-a lăsat-o biserica românească, ridicată recent în cartierul Simmering prin râvna parohului local Nicolae Dura, un real focar spiritual al conașionalilor noștri ce sălășluiesc dincolo de fruntariile țării.

Pentru perioada deplasării ne-am propus să ne completăm golurile bibliografice privind teme care ne preocupă de mai multă vreme: proiecția regiunilor românești în izvoarele narative și diplomatice occidentale din evul mediu, repercusiunile marii invazii mongole în spațiul carpato-balcanic, prozelitismul dominican la nordul Dunării de Jos. În acest scop am încercat să explorăm resursele documentare mai vechi sau mai noi de la Österreichische Nationalbibliothek, Universitätsbibliothek, Institut für Orientalistik, Institut für Byzantinistik und Neogräzistik, Institut für Byzanzforschung și Institut für Mittelalterforschung.

Totodată, am purtat discuții profesionale utile, aferente realităților epocii târzii a migrațiilor și ale Evului Mediu, precum și asupra activizării raporturilor de colaborare dintre Institutul de Arheologie din Iași și unele institute academice și universitare, sau cu muzee vieneze și cu diverse personalități austriece din domeniul arheologiei și istoriei, precum dr. Anton Kern (director la Prähistorische Abteilung de la Naturhistorisches Museum), prof. dr. Johannes Koder (director la Institut für Byzantinistik und Neogräzistik), prof. dr. Walter Pohl (director la Institut für Mittelalterforschung) și prof. dr. Peter Soustal (director la Institut für Byzanzforschung). De asemenea, am avut prilejul să abordez aspecte legate de istoria medievală a spațiului germanic și a lumii bizantine cu dr. Helmut Reimitz și dr. Max Diesenberger de la Institut für Mittelalterforschung și cu prof. dr. Werner Seibt și dr. Mihailo Popović de la Institut für Byzanzforschung. Asemenea contacte m-au ajutat să mă edific asupra modului de funcționare a câtorva institute afiliate Academiei Austriece de Știință și a direcțiilor lor preponderente de cercetare.

Astfel, Institut für Mittelalterforschung, care a dobândit structura sa actuală în anul 2004, prin transformarea și extinderea așa-numitei Forschungsstelle für Geschichte des Mittelalters, își are drept domenii prioritare de activitate studierea procesului formării popoarelor europene și editarea de documente, inscripții, instrumente de lucru etc. De un interes special se bucură restructurările etnice, derulate după căderea Imperiului Roman de Apus, în arealul central al Europei, care i-au implicat pe franci, longobarzi, goți, avari, bavari etc. În privința editării de izvoare, s-a stabilit o strânsă colaborare cu Monumenta Germaniae Historica de la München, concretizată prin alcătuirea volumului de diplome ale lui Philipp von Schwaben (1198–1208). Continuându-se demersurile lui Johann Friedrich Böhrer, inițiate în urmă cu peste un veac și jumătate,

colaboratorii Institutului lucrează la realizarea unui inventar cronologic pentru *Regesta Imperii* și au în obiectiv publicarea regestelor actelor emise de cancelariile lui Konrad III, Friedrich I Barbarossa, Albrecht I, Wenzel IV, Sigismund, Friedrich III și Maximilian I. În cadrul proiectului interacademic „Die Deutschen Inschriften” sunt avute în vedere inscripțiile din Austria și Tirolul de Sud. Materialele epigrafice din Evul Mediu și din epoca modernă adunate și colaționate până în prezent se dovedesc surprinzător de numeroase. Astfel, potrivit unei estimări prealabile, numai cele colectate de la Domul Sf. Ștefan din Viena ar însuma peste o mie de inscripții, cele mai multe făcute pe pietre funerare. Pentru extensia programului de cercetare de la Institut für Mittelalterforschung de o deosebită importanță se dovedește obținerea în anul 2004 de către profesorul Walter Pohl a premiului Wittgenstein, cea mai înaltă distincție științifică din Austria, care nu reprezintă numai o recunoaștere formală a unor exigente prestații științifice, ci se materializează printr-un suport financiar substanțial extins pe o perioadă de cinci ani pentru proiectele Institutului aflate în derulare.

În ceea ce privește Institut für Byzanzforschung, acesta își drenează activitatea spre mai multe domenii: geografie istorică și inventarierea monumentelor, lexicografie, codicologie și paleografie, sigilografie, editare de texte narative și acte diplomatice. Din punct de vedere administrativ, institutul a fost creat de-abia în anul 2006 prin contopirea Comisiei pentru bizantinologie și a Comisiei pentru *Tabula Imperii Byzantini* ale Academiei Austriece de Știință. Sfera geografiei istorice este acoperită de amplul proiect *Tabula Imperii Byzantini*, din care primele volume au apărut încă în deceniul al 8-lea al secolului trecut, în prezent fiind în pregătire tomurile aferente Macedoniei, Traciei de Est, Bithiniei și Hellespontului, Cariei, Siriei, Peloponezului și Lidiei. În direcția lexicografiei, eforturile se concentrează pentru alcătuirea unui lexicon al grecismelor bizantine, iar în aceea a codicologiei și paleografiei a unui repertoriu al manuscriselor grecești din 800–1600, păstrate în bibliotecile și arhivele europene. Palierul sigilografic are pe moment în vedere sigiliile bizantine din Austria, bazându-se pe o impresionantă fototecă sistematizată, compusă din circa 35000 de fotografii. Edițiile de texte aflate în lucru privesc epigramele bizantine din inscripții, regestele Patriarhiei constantinopolitane, emisiunile actelor cancelariei imperiale destinate străinătății, documentele private, un *corpus scriptorum de re musica* etc.

Enumerarea proiectelor celor două institute relevă concentrarea persuasivă în direcția finalizării temelor majore, pentru realizarea instrumentelor de lucru vitale pentru progresul medievisticii și al bizantinologiei și a unor lucrări de sinteză de interes continental, demersuri ce implică muncă coerentă în echipă, în anumite cazuri extinsă de-a lungul mai multor decenii.

Rigurozitatea organizatorică și managerială, competența corpurilor de cercetare, dar și disponibilitățile materiale concură în mod fericit la obținerea unor rezultate remarcabile în activitatea institutelor academice austriece, apreciate unanim pe plan internațional, ce ar putea constitui modele și pentru cele românești.

VICTOR SPINEI

Fig. 1. Imagini din Viena. A – Naturhistorisches Museum;
B – Österreichische Nationalbibliothek; C – Ruprechtskirche.